

MESTSKÝ ÚRAD V ŽILINE

Materiál na rokovanie

Komisií Mestského zastupiteľstva v Žiline

Číslo materiálu: ____/2018

K bodu programu

NÁVRH NA VYHLÁSENIE PAMÄTIHODNOSTÍ MESTA ŽILINA A ICH ZÁPIS DO ZOZNAMU EVIDOVANÝCH PAMÄTIHODNOSTÍ MESTA ŽILINA

Materiál obsahuje:

1. Návrh na uznesenie
2. Dôvodová správa
3. Materiál

Materiál prerokovaný:

Predkladá:

Ing. Patrik Groma, PhD.,

1. zástupca primátora

Zodpovedný za vypracovanie:

Ing. Patrik Groma, PhD.,

1. zástupca primátora

Žilina, september 2018

NÁVRH NA UZNESENIE

Komisia

I. odporúča mestskému zastupiteľstvu na jeho najbližšom zasadnutí prerokovať a schváliť

1. Objekty:

08 – štvorhrob JUDr. Jána Milca a Andreja Bachera s príbuznými (hrobové miesto v sektore číslo 2, číslo hrobového miesta 20),

09 – hrob Antala Kosmala (hrobové miesto v sektore číslo 9, číslo hrobového miesta 115),

10 – pomník a spoločný hrob vojakov z 1. svetovej vojny (hrobové miesto v sektore číslo 2, číslo hrobového miesta 589),

11 – hrob Vilma Busserta (hrobové miesto v sektore číslo 9, číslo hrobového miesta 1158),

12 – Kaplnka sv. Magdalény na Starom cintoríne v Žiline, súpisné číslo 8896,

za pamätihodnosti mesta Žilina a ich zapísanie do Zoznamu evidovaných pamätihodností mesta Žilina.

DÔVODOVÁ SPRÁVA

Ústava SR v článku 44 v bode 2 ukladá každému povinnosť „...chrániť a zveľaďovať životné prostredie a kultúrne dedičstvo“. Uznesením NR SR č.91/2001 bola schválená Deklarácia o ochrane kultúrneho dedičstva. V tejto deklarácii sa konštatuje, že „kultúrne dedičstvo SR je nenahraditeľným bohatstvom štátu a jeho občanov...“ a definuje pojem kultúrne dedičstvo. V čl. 3 deklaruje, že „ochrana kultúrneho dedičstva je verejným záujmom a vykonáva sa na základe rešpektovania individuálnych práv a slobôd občanov“.

Podľa §14 ods.4) zákona č.49/2002 Z.z. o ochrane pamiatkového fondu v znení neskorších predpisov: „Obec môže rozhodnúť o utvorení a odbornom vedení evidencie pamätihodností obce. Do evidencie pamätihodností obce možno zaradiť okrem hnutelných a nehnuteľných vecí aj kombinované diela prírody a človeka, historické udalosti, názvy ulíc, zemepisné a katastrálne názvy, ktoré sa viažu k histórii a osobnostiam obce. Zoznam evidovaných pamätihodností obec predloží na odborné a dokumentačné účely krajskému pamiatkovému úradu; ak ide o nehnuteľné veci, predloží zoznam aj stavebnému úradu.“

Na území mesta Žilina sa nachádzajú hnuiteľné a nehnuteľné veci, ktoré nie sú zapísané v Ústrednom zozname pamiatkového fondu Slovenskej republiky ako Národné kultúrne pamiatky, ale ktoré majú pre mesto a jeho obyvateľov svoju či už historickú, architektonickú, pamätnú hodnotu.

V roku 2007 bolo pod číslom 4/2007 prijaté Mestským zastupiteľstvom v Žiline Všeobecne záväzné nariadenie o podmienkach výberu pamätihodností mesta a ich zápisu do Zoznamu evidovaných pamätihodností mesta Žilina.

MATERIÁL

Materiál je predkladaný z dôvodu ochrany významných hrobov a kaplnky sv. Magdalény na Starom cintoríne v Žiline.

08 – štvorhrob JUDr. Jána Milca a Andreja Bachera s príbuznými

Ján Milec (1847 – 1901) bol žilinský mešťanosta, ktorý bol zvolený v Žiline v rokoch 1873 – 1874. Bol advokátom a predsedom žilinskej Vzájomnej pokladnice a mal vplyv aj na vývoj bankovníctva v Uhorsku. Zaslúžil sa vznik slovenskej Tatrabanky. Ján Milec a Rudolf Krupec zvolali zasadnutie do Turčianskeho Sv. Martina 8. októbra 1884, na ktorom vznikla Tatra banka (Tatra, hornouhorská banka). Zasadnutia sa zúčastnili významné osobnosti Štefan Marko Daxner, Ján Kohút, Jozef Fábry, Matúš Dula, Ján Francisci, Pavol Mudroň, Peter Makovický, neslužský dekan Pavol Valjašek a ďalší. Bol zakladajúcim členom Matice slovenskej a členom vedenia Slovenskej národnej strany. Zakladateľ a spolujiteľ žilinského mlyna i účastinnej spoločnosti Žilinská cementáreň (1901), ktorú postavili na jeho pozemkoch v Lietavskej Lúčke. Zomrel v Žiline.

Pomenovaná je po ňom Ulica Jána Milca – ohraničená Národnou a Štefánikovou ulicou, s ktorou takmer po celej dĺžke vedie paralelne a pred ukončením do nej zaúsťuje. Je dlhá asi 600 metrov a prevažne rovná. Sú na nej postavené prevažne obytné budovy, niektoré sú od významných architektov.

Andrej Bacher sa narodil v roku 1885 v Liptovskom Sv. Mikuláši. Rodičia ho vychovávali v tradíciách slovenskej a slovanskej myšlienky. Aktívne sa zúčastňoval na všetkých národných podujatiach. Bacher bol taktiež veľmi literárne činný najmä v periodikách Hlas, Slovenský Obzor, Slovenské listy ružomerského vydavateľa Karola Salvu a Slovenský Prehľad. Neskôršie sa venoval hlavne činnosti v hospodárskych organizáciách. V monsterprocesse Šrobár – Hlinka bol spravodajcom „Národných Listov“.

O čo vlastne v monsterprocesse išlo? V roku 1906 kandidoval MUDr. Vavro Šrobár (1867 – 1950) do dolnej komory uhorského snemu za Slovenskú ľudovú stranu. Jeho navrhovateľom a hlavným kortešom bol Andrej Hlinka (1864 – 1938). Zvolených bolo vyše 400 poslancov, z

toho uspelo len sedem Slovákov. Šrobár vo voľbách neuspel. Maďarská strana sa neuspokojila iba s volebným víťazstvom. Boli rozhodnutí ešte väčšmi pokoriť porazených, najmä Hlinku. Po voľbách vybrali z jeho prejavov výroky, ktoré pokladali za „vlastizravné“ a vypracovali obžalobu, ktorú predložili cirkevnej i svetskej vrchnosti. Hlinka a Šrobár spolu so 14 prívržencami boli obvinení za podnecovanie proti maďarskej národnosti. V čase od 26. novembra do 6. decembra 1906 sa konal v Ružomberku proti nim proces. Hlinku odsúdili na dva roky, Šrobára na jeden rok väzenia a na nižšie tresty ďalších deviatich obvinených. Šrobár si musel odsedieť uvedený rok vo väzení v Segedíne, Hlinka nastúpil do väzenia 30. novembra 1907 a bol vo väzení až do 10. februára 1910 taktiež v Segedíne, nakoľko ho medzitým odsúdili za udalosti v Černovej na ďalší žalár.

Andrej Bacher v čase vzniku prvej Československej republiky a rozpadu Rakúsko-Uhorska, patril medzi zakladajúcich členov Národnej rady v Žiline a mimoriadne sa v meste angažoval. Pomáhal zoskupovať národné gardy a stal sa členom Slovenského miestneho výboru, ktorý organizoval život v meste po porážke Rakúsko-Uhorskej monarchie. Politické aktivity sa prejavili v jeho členstve v agrárnej strane (Republikánska strana poľnohospodárskeho a maloroľníckeho ľudu). Po roku 1918 sa venoval najmä národohospodárskej práci a bol členom všetkých národných a humanitných spolkoch v Žiline. Andrej Bacher sa oženil s dcérou známeho žilinského advokáta Jána Milca Editou, s ktorou potom kúpili od ostatných dedičov Jána Milca dom na Hodžovej ulici číslo 20. V ňom bol umiestnený najskôr poštový úrad, presunutý z dnešného Mariánskeho námestia a od roku 1911 zas v objekte otvorili filiálku ružomerskej Úverovej banky účastinnej spoločnosti. Tú premenovali v roku 1919 na Slovenskú banku. Práve jej riaditeľom sa stal Andrej Bacher a zároveň od jeho mena je i odvodený názov domu, Bacherova vila. Andrej Bacher bol nielen významný slovenský národovec, vlastenec a politik, ale aj zdatný bankár a publicista. Zomrel v Žiline v roku 1945.

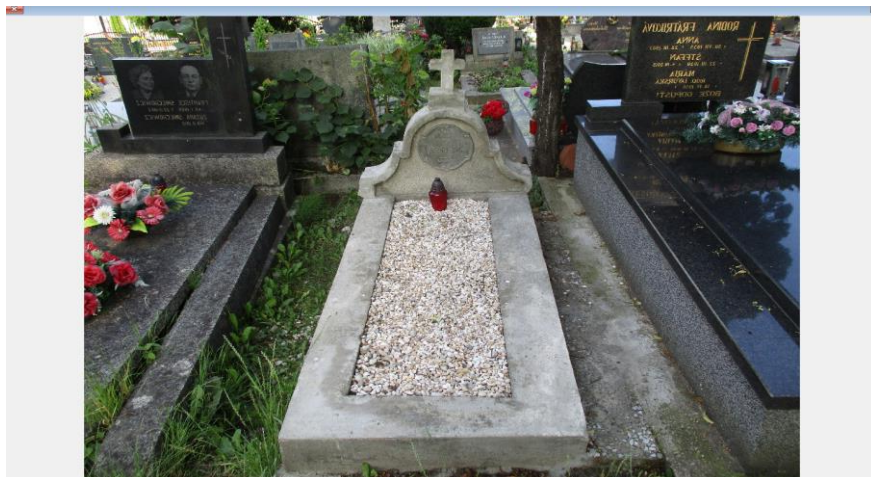

Hrobové miesto v sektore číslo 2, číslo hrobového miesta 20.

Pochovaní: Milecz Ján, Oľga Milcová, Andrej Bacher, Edita Bacherová, Pietorová Viera, Pietorová Soňa, Pietorová Edita.

09 – hrob Antala Kosmala

Vojenský hrob č. 740, v ktorom je pochovaný vojak vlastibrany Antal Kosmal, Honvédskejší peší pluk č. 13, útvar Uhorskej kráľovskej vlastibrany, (*1882 +22. III. 1917). Ide o posledný hrob zo zaniknutého vojenského cintorína 1. svetovej vojny, ktorý bol asanovaný pri výstavbe estakády. V minulosti bol pokus o zničenie hrobu Antala Kosmala.

Hrobové miesto v sektore číslo 9, číslo hrobového miesta 115.

Nájomca hrobového miesta Mesto Žilina, pochovaný Antal Kosmal vojak z I. svetovej vojny.

10 Pomník a spoločný hrob vojakov z 1. svetovej vojny

Zaradený je do zoznamu pri príležitosti 100. výročia ukončenia 1. svetovej vojny.

Hrobové miesto v sektore číslo 2, číslo hrobového miesta 589.

Nájomca hrobového miesta Mesto Žilina, pochovaný podplukovník Čermák a 9 vojakov z 1. svetovej vojny.

10 – hrob Vilma Busserta

Nemecký dôjstojník poručík Wilm Bussert zahynul ako jeden z prvých vojakov 2. svetovej vojny 2. 9. 1939 v Poľsku, neďaleko slovenských hraníc. Je pochovaný na Starom cintoríne v Žiline. Niektoré písomné zmienky uvádzajú, že by malo ísť o prvú obeť 2. svetovej vojny.

Hrobové miesto v sektore číslo 9, číslo hrobového miesta 1158.
Pochovaný Wilm Bussert.

11 Kaplnka sv. Magdalény v Žiline

Kaplnka má svoje súpisné číslo 8896, v súčasnosti je v nej vykonávaný reštaurátorský výskum.

